

tere nadaljevanja pa še nimamo v prevodu (Megle ob zori), oziroma ni še niti napisano. »Živi bič« je samo epizoda iz preloma dobe, nadaljevanje pa je pozitivna graditev nove slovaške družbe, tako nekako kot jo je opisal tudi drugi veliki sodobni stovaški pisatelj, pastor Razus (Svetovi). Z njimi je mala slovaška književnost postala svetovna, Slovenci pa smo zopet dobili pogled vanjo, kar se tako redkokdaj zgodi (Hurban Vajanski, Leteče sence). Želeti bi bilo še, da kdo slejkoprej prevede tudi Kukučinovo »Hišo na strani«, ne samo zato, ker je to klasična slovaška umetnina, ampak tudi zato, ker so opisani v nji naši kraji (Dalmacija) in naši ljudje, in je eden glavnih dokumentov slovaško-jugoslovanskih kulturnih zvez.

Stelétov uvod v knjigo je bil zelo potreben kot vodnik v nepoznano kulturno življenje malega naroda, pa tudi kot razlaga prevedenega dela, ki dobi pravi smisel in pomen šele ob pogledu na celotno epopejo. Kar pa se tiče prevoda, moram reči, da je izvrsten. Primerjal sem 17 str. prve knjige (I. in X. pogl.) in nisem naletel niti na eno besedo, ki ne bi ustrezala originalu, nakar sem nadaljnje primerjanje seveda opustil. O prevodu bi se zato moglo govoriti samo, kako prevajavec prav v duhu slov. jezika zamenjuje samostalnike z glagolom (na počatku = ko se je začelo, tak svazak = navezati itd.), kako sloveni s krepkejšimi izrazi (rana po licu = klobasa [od biča], kocuri = kozje molitvice), drugič zopet z milejšimi (žrat nedavala = krmila, na šidlach = na šivankah, drieku = lastnega telesa). Očitati bi mu mogel samo, da je v prevodu rabil tuje izraze »d e m o r a l i z i r a j o č i in družabno razkrajajoči e l e m e n t i«, kjer ima original samo lepe domače besede, in enkrat je pripisal pol stavka več kot ga ima original »in se ni zmenil zato, kaj se z njim godi«, kar pa omenjam samo radi popolnosti. Prevod se bere kot izvirno domače delo.

Tine Debeljak

Felix Timmermans: **Pieter Bruegel**. Roman. Prevedel Ferdo Kozak. Uvod napisal France Stelè. Lepslovna knjižnica 16. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1954. Strani 330.

Sodobnega flamskega pisatelja Felixa Timmermansa nam je predstavila »Lepslovna knjižnica« sicer že l. 1930. kot svojega prvega avtorja z »Župnikom iz cvetočega vinograda«, vendarle pa pomeni njegov »Pieter Bruegel«, za katerega so značilne mnoge nove strani pisateljevega genija, lepo iznenadenje.

Roman je prav za prav življenjepis, a ne tak, kakršne predstavljajo neštivilne sodobne več ali manj senzacionalne biografije, marveč svojevrsten umetniški življenjepis. Glavna oseba romana je Pieter Bruegel, znameniti flamski slikar iz XVI. stoletja. A čeprav je »za razumevanje romana neobhodno potrebno takó poznanje Brueglovega življenja kakor nizozemske zgodovine njegovega časa, posebno pa njegovega umetniškega dela« — kakor beremo v uvodu — in čeprav je njegova zasnova in gradnja odvisna od dane snovi tako, da je »roman točna in znanstveno zanesljiva kronika Brueglovega življenja in tudi njegovega zgodovinsko ne čisto določnega značaja« — je delo kljub temu v pravem pomenu besede roman, produkt umetnika in ena najlepših mojstrov in svetovnega slovstva. Timmer-

mans, ki je sam slikar, se je čudovito vživel v junaka svojega romana ter nadvse prepričevalno narisal podobo njegovega zunanjega in notranjega življenja ter njegovega dela, a prav tako podobo njegovega časa.

Dasi so splošni zgodovinski dogodki le ozadje romana in je glavni poudarek na osebi in postavi Pietra Bruegla, je vendarle duhovna atmosfera XVI. stoletja podana izredno močno. Živo čutimo, kako je tedaj — po pisateljevih besedah — rasel čas s svojimi verskimi boji, s svojim silovitim naporom, da se iztrga iz sklenjenega gotskega češčenja božjega v osebno, solnčnejše in svobodnejše češčenje človeka, čas boja med starim in novim svetom v mislih, v znanosti, v veri in v umetnosti: vse vrednote so se prevrednotile. Bil je čas »angelov in hudičev«, čas reformacije, inkvizicije in renesanse.

In med vsemi temi skrajnostmi je živel Pieter Bruegel, »najbolj zapleten človek najbolj zapletenega časa«. Pisatelj nam ni umetniško obnovil le zgodbe njegovega življenja od rojstva do smrti, marveč nam je predvsem podal njegov duhovni lik, njegov človeški in umetniški obraz. Verno sledeč zgodovinskemu izročilu, a brez vsakršne obteženosti in poln žive, stvariteljske domišljije nam je naslikal zgodbo njegovega življenja, njegovega trpljenja, njegove radosti, njegove ljubezni in dela. Z izredno plastiko in resnično umetniško strastjo nam je ustvaril zlasti duhovni portret tega vélikega slikarja Flandrije, imenovanega »kmečki Bruegel«. Prav to njegovo tesno zvezanost z zemljo je pisatelj še posebno poudaril, tako da roman ni samo individualna zgodba, marveč hkrati monumentalna podoba Flandrije, njene zemlje in njenega ljudstva.

Predvsem moramo poudariti veliko umetniško vrednost tega romana. Pisatelj je izvršil svojo nalogo z občudovanja vredno nadarjenostjo, čustveno sproščenostjo in močjo izraza, tako da na sleherni strani čutiš suverenega stvaritelja. Zvesto sledeč kroniki Brueglovega življenja je razdelil roman na šestnajst poglavij ter tako dal spisu epična tla, a vsako od teh poglavij razpada v blesteč niz zgodb, slik, pogovorov, rekov in opisov. V Timmermansovem slogu, za katerega je značilno bogastvo pesniških prispodob, je nekaj izredno slikovitega. Kakor zavzema vsebinsko njegov roman ves življenjski prostor od snovnega do duhovnega, zemeljskega in mističnega, realnega in estetičnega, tako je tudi v oblikovnem pogledu čudovita sinteza lirike in epike, življenjske realitike in pravljice. To nasprotje, ki ostro prehaja iz ene skrajnosti do druge, je posebno značilna poteza njegove narave. Vendarle pa tudi, kadar slika najbolj konkretno resničnost, čutiš, da se za stvarmi skriva nekaj čistega in svetlega: skrivnost, po kateri hrepeni vsakdo izmed nas. Med branjem Timmermansovih stavkov piješ luč, vonjaš rože in se opajaš z barvami in črtami, poslušaj muziko in si poln radosti in hrepenenja ter zamaknjeno poklekaš pred skrivnostno lepoto življenja, ki-ti jo tako živo, neposredno in resnično more odgrniti samo roka pravega, velikega umetnika.

Posebno vrednost dajejo knjigi tudi umetniške priloge (10), primeri Brueglovega slikarstva. Slike, katerih reprodukcije so zelo lepo uspele, niso samo zunanje priloge, marveč ilustracije, ki so v tesni in organski zvezi

z vsebino romana. Kakor je roman mojstrski, živ in neposreden komentar k Brueglovim slikam, kakršnega tudi najizčrpnejša analitična študija ne bi mogla nuditi, tako slike pojasnjujejo in dopolnjujejo roman in bi si jih želeli videti še več.

Oboje, pisateljevo besedilo in priloge pa pojasnjuje uvod, katerega je odlično napisal France Stelè. Ta uvod je dejansko majhna monografija o Pietru Brueglu, oris njegovega življenja, osebnosti in dela, a hkrati oris razvoja in sodobnega položaja nizozemske umetnosti in kulturno-političnih usod Nizozemske v tistih časih. Tako Stelétov uvod na izredno pregleden način pokaže bravcu svet tiste zgodovinske resničnosti, na osnovi katere se je porodila umetniška vizija Timmermansovega romana. France Vodnik

John Galsworthy, *Saga o Forsytih*, Poslovenil Oton Župančič. I. in II. knjiga. 1933, III. knjiga 1934. Založila Modra ptica v Ljubljani. Načrt za platnice izdelal Ivo Spinčič. Tiskala tiskarna Merkur v Ljubljani. I. knjiga strani 424, II. knjiga strani 324, III. knjiga strani 338.

Ta »dolga povest«, kakor imenuje pisatelj svojo mogočno Forsyte-Sago, je osrednje in najbolj znano Galsworthyjevo delo. Dokončano l. 1922., je prineslo pisatelju nekaj let kasneje Nobelovo nagrado in tako poljudilo v sodobnem tempu in obsegu njegovo ime, da ga poznamo že nekaj časa sem tudi Slovenci. (Prim. Župančičev prevod *Temnega cveta* in lepi Jarčev članek v *Domu in svetu* 1933 str. 118 sl.!) — »Saga o Forsytih« predstavlja umetniško povezan poem, epično pentalogijo v enajstih delih (roman *Bogataš*, 1906, *Pozno poletje — medigra*, roman *V zankah*, 1920, *Prebujenje — medigra*, roman *Odda se v najem*, 1921), dasi se snovno izčrpa šele v devetih delih trilogije v »*Moderni komediji*« (Bela opica 1924, *Srebrna žlica* 1926, *Labodji spev* 1928) in v dopolnilni draperiji rodovniških novel v »*Forsytski borzi*«, ki je lepa revija stranskih oseb v Sagi. Snovno so osrednje zgodbe v Sagi navidezno zelo skromne. Forsyti so rod z dežele. Praded jim je bil farmer. Njegov sin Jolyon se je preselil v London in tu osnoval kot podjeten stavbenik vso poznejšo gospodarsko moč forsytovske hiše. Ko umrje l. 1850, podeduje njegovih desetero otrok ne le njegovo bogastvo, marveč tudi značilno družinsko pridobitnost, čvrsto gospodarstvenost in izredno telesno žilavost. Izmed njegovih šestero sinov, ki so vsak zase svojevrsten forsytski trgovski tip (Swithin, zemljiški in posestniški agent, Roger, hišni posestnik, Nicholas, posestnik rudnikov, Timothy, založnik) sta za razvoj povesti najbolj značilna najstarejša: *Stari Jolyon*, trgovec s čajem pri firmi Forsyte in *Treffry, James*, pravniki zastopnik in ustanovitelj trdnice Forsyte in *Bustard*. *Stari Jolyon* ima sina *Mladega Jolyona*, ki se prvi izneveri forsytski rodbinski tradiciji in se preživlja kot slikar. *James* pa ima sina *Soamesa*, v katerem se je vtelesil ves čvrsti forsytovski duh. *Soames* se je oženil z *Ireno*, pridobil si jo kot »bogataš« za svojo posest, ne da bi se mu posrečilo vzbuditi v njej potrebno mu zakonsko ljubezen. Tu »vdre« l. 1886, v forsytovsko rodbino tujec, »*Kalabrež*«, arhitekt *Philip Bosinney* kot zaročenec Forsytke *June*, ki je hči mladega *Jolyona* iz njegovega prvega zakona. *Bosinney* zida *Soamesu* hišo na *Robin Hillu*. *Irena* se naveže nanj z vso